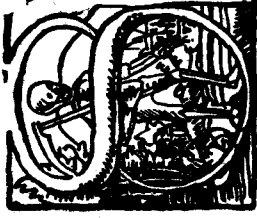

HRAD SMRTI

VĚTLOUMÍRÁ příchodem ještě většího, ještě většího světa. Jenom ti, kdo žijí v tomto čase a pro tento čas, mohou mi zazlívati, že tajemství tohoto nálezu zapečetil jsem do své poslední vůle a že bude otevřeno až po mé smrti.

Nečiním tak ze strachu před pravdou, nýbrž z lásky k utrpení, která mi jest, bezpochyby z důvodů mé národní příslušnosti, jaksí vrozena. Aby se porozumělo této větě, dlužno upozorniti Vaši laskavost na to, že Pravda přináší vždy bolest, avšak slovo utajené zůstává břemenem nerozděleným. Z textu, ježž tuto odevzdávám veřejnosti (a netoliko domácím), jisté okolnosti jsou patrný, neb aspoň pravděpodobny, na příklad některý rok, některý den, a snad by bylo možno buď veřejným provoláním, anebo bedlivým studiem generálních map blíže určití též místa, kde se to stalo, ale to vše pramálo znamená pro ducha, hodného tohoto jména, pro ducha totiž povzneseného, ježž jest dalek toho, aby záhadu druhého světa kladl na Prokrustovo lože zdravého rozumu, poněvadž jedinou pozemskou vahou a měrou, na které lze poodhadnouti velikost a jakost těchto zjevův, jest zdravé srdce a čistě nitro.

Nadpis této události dal jsem sám, nazvav ji „*Hradem smrti*“, a prosím, aby se tomu dobře rozumělo:

život sám o sobě nemá nápisův! Věcem a zjevům přírodním dává jména toliko věda, aby mohla o nich pojednávat, a kdo se obírá — což jest dnes vzácně — filosofii vědy, tomu není tajno, že mnohá jména, mnohé názvy vědecké jsou dosti nahodilé, nepřesné, anebo i nesprávné, buď proto, že jsme je zdědili, anebo konečně i proto, že nevznikly z důvodů vědeckých, nýbrž soukromě osobních, jako na příkl. (vědecké pleonasmy ne neprávem vyluzují úsměv čtenářům pokročilejším, takoví nechtě však uváží, jaké vzdálenosti od milovaného předmětu a tedy jaké osamělosti jest třeba, aby dobrý úsměv vypučel) botanický název hortensie, který nepochází od latinského hortus, což jest zahrada, nýbrž od jména Hortensie Barréové, která přestrojena jsouc za myslivce, na cestách cizími zeměmi provázála Commersona. Nemáme ničeho proti tomu, aby květina nesla jméno a tedy jaksi i památku některé milé osoby, zvláště když název řeckolatinský „Hydrangea opulodes“ jest ať nedím směšným konstatováním toho, co lze vždy konstatovat, to jest, že rostlina vysává z půdy mnoho vody a že tobolka její podobá se malé nádobce a květy její kvěťům kaliny — ale vědecké to není. Tolik o *nápisu* „Hradu Smrti“.

Místo, kde jsem rukopis tento našel, jest blíže určeno v mém testamentě, a i tam zjevují je toliko z lá-

sky k vědě, a bude prozrazeno jen činitelům tohoto oboru.

Zjevy druhého světa podrobny jsou podobným zákonům jako zjevy světa tohoto, poněvadž v podstatě jest to jeden svět, a tato příroda, tento čas, jak už Apoštol praví, jsou *zrcadlem* a podobenstvím. Podtrhuji slovo první, poněvadž slovo druhé — ano, řeč mění svůj kurs jako peníze — vybavuje v nás, arci nesprávně, představu o něčem neskutečném. Jedině po tomto vysvětlení porozumí se dalšímu.

Rukopis „Hradu Smrti“ našel jsem 7. května toho roku. Den a čas byl takový — kdybych řekl, jaký miluji, bojím se, že by to bylo nepřesné, poněvadž nálada člověkova nezávisí jen od toho, co člověk zná, nýbrž neméně i od toho, co ho potká. Bylo po první jarní bouři, přišla kolem páté hodiny odpolední. Nevyjasnilo se, alevzduch byl poodchlazen, a světlo, které zmizelo na nebi i se svým žářem, vyzářovalo ze země, a měli jste pocit, že jste v koupeli. Byl jsem docela sám. Rekne-li se přítel, anebo bratr, anebo sestra, nemyslím, že se tím míní vždy nějaká ochrana, anebo svědectví. Okamžiky, které v čase a prostoru jsou vyhrazeny slávě, anebo hrůze, jsou chvílemi naproste izolace.

Konečně byl jsem ve své pracovně. Byla již noc. Otevřel jsem si okno. Bouře dávno odešla, přšel drob-

ný déšť a bylo bezvětrí. Tyto dešťové nitě, kmitající jemným, ale neustálým rytmem za noci májové mezi nebem a zemí před mým oknem, jakoby byly napjaty v rámu a jakoby se chvěly v neviditelných rukách, anebo jakoby někdo postavil náš dům na pravou vzdálenost od velkého hudebního nástroje Přírody, šumícího důvěrnou písní — neodolav, pohlédl jsem do této tiché noci, a pravila duše má: To nejsou mraky, jaké bývaly; černé, tvrdé, nelítostné; ale táhnou nad zemí jako andělé za noci blahoslavených, jak v prsou pod rukama složenými tichý smích, a jako poselství dálek přeradostné. Hlasy a posuňky, sražené bouří v luno země, stoupají v poupatu pod záštitou kůry, a došedše cíle, vydechují svou touhu skrytou, na prsou noci májové... Illuse, že všechn život fyzický i duchovní zrostlinatěl, aby mohl přijati požehnání této nebeské rosy, byla tak mocná, že se mi chtělo vyjít ven, abych se mohl dívat, kam oblaka jdou, a abych zachytil několik krůpějí s hůry na svou dlaň.

Čekala mne však důležitá práce: prozkoumati nalezený rukopis „Hradu Smrti“. I zavřel jsem okno a dal se do díla. A tu jsem konstatoval:

1. chybí paginace;
2. rukopis jest na některých místech vlivem povětrnosti nečitelný;

3. náboženství a národnost pisatelovu nelze přesně stanovit;

4. pisatel jest mrtev.

Některé, buď záhadné, anebo příliš hrozné podrobnosti tohoto nálezu unavily mne tak, že jsem se rozhodl, pokračovati v tomto studiu až druhý den. Shasnuv tedy lampu, odebral jsem se na lože.

Nevím, kdy jsem usnul, anebo jak dlouho jsem spal, poněvadž nemám v obyčeji dívati se před spaním na hodiny, dobře věda, že představa určitého času překáží duchovnímu i tělesnému rozvoji.

Procitl jsem pod zvláštním dojmem. Povrchem svého těla (ač jsem měl příkryvku) uznamenal jsem, že se ke mně někdo blíží. Ale poněvadž nebylo slyšeti krokův, obešla mne hrůza, a teprve po chvíli pootevřel jsem oči. Zkouta, kde mám svůj šatník, blížila se ke mně temná postava. Ale nikoli plastická, nýbrž jako stín, který však pro to není méně hrozným a mocným. Hlavu jsem do břeh rozeznával, i trup, ale ruce, ačkoli rozpřažené, byly jen z polovice tak dlouhé jako paže lidské, a nohou jsem vůbec neviděl, jednak proto, že při zemi bylo úplně tma, a potom i proto, že mám lože vyvýšené. Zjevten byl tak příšerný, že jsem strnul hrůzou, ale přecene tolik, abych byl nesvoboden i na duchu; i uvědomil jsem si těchto dvě věcí (kterých jsem si před tím nikdy neuvědomil):

1. že lidské tělo spočívá na osách kříže;

2. že zavřítí oči za jistých okolností je urychlením a dovršením ať fyzické, ať morální zkázy!

Ale když už děs a úzkost moje se vyvrcholily, když už nepojmenovatelný ten zjev „stál“ těsně u mého lokaže a vztahoval na mne (stále němý!) své komolé paže: zavřel jsem oči a vykřikl, ale tak, že obě stalo se současně, jak pochopíte z toho, co jsem pravil sub 2). Do mé ložnice vkročil bratr se světlem a ptal se, co mi jest, že prý jsem křičel. Upokojil jsem ho, říka, že se mi něco zdálo... Bratr podotkl cosi o přepínání nervů, nárážeje tak na moje zaměštnání, a odešel. Přál jsem si ho u sebe zadržeti, chtěl jsem ho o to poprositi, ale neučinil jsem tak z obavy, že bych mu tím napověděl, čeho neříká muž.

Tobě, laskavý Čtenáři, a Vám, laskavá Čtenářko, poznamenávám jen tolik, že se to stalo tu noc po nalezení „Hradu Smrti“. Ráno vzal jsem intenci za Duše, na které nikdo nepamatuje, neboť — a tak jsem si řekl — neučiníš-li toho ty, kdo jiný porozumí síle této výzvy: Ó modlete se, přátelé, za duše bez pomoci, ó modlete se v úpění za VISIONÁŘE NOCI!

15. června 1912.

ĴAKUB DEML

PROČ je mi tento kraj tak beznadějným? říkal jsem si v duchu, jdavloni napodzim, provázen panem F., směrem od T. k M. Tehdy, snad i proto, že jsme pro ukřácení cesty (ač i z jiného důvodu) dosti mluvili, jsem si této otázky nezodpověděl. Některý smutek, ostatně, jest jakoby bez východu. Smutek některé krajiny, na příklad, a v některé době roční anebo denní. Dnes tomu ovšem rozumím. Před jedenácti lety, rovněž napodzim, ubíral jsem se touže cestou se svým nejstarším bratrem. Tehdy ponejprv mluvil se mnou on, prvorozený našeho domu, jako se sobě rovným. Měl jsem, pravda, devět měsíců před maturitou, ale přece mne to neobyčejně překvapilo. Uvyklít jsem, aby se na mne nepohlíželo; anebo vlastně: otevřítí jsou oči mé a já uviděl všechno jinak. Dnes tomu ovšem rozumím, poněvadž věci záhadnější jsou mně i srozumitelnějšími. Čtete v životech omilostněných vyvolencův, kterak na otázku, chtějí-li zůstatí již v nebi, anebo ještě trpěti v lidském těle na zemi, odpovíděli: Trpěti v lidském těle na zemi. Když jsme se blížili k místu, kde bylo se nám rozejítí, dovozoval mi bratr (ale já už tušil něco takového, neboť v naší rodině takto jeden druhému lásky neprojevoval, venkovaně to činí jen ve chvíli velikých neštěstí), že se musím státi knězem; uviděl jsem budoucnost našeho ro-

du a tedy i svoji zrovna tak neodvratně tesknou jako minulost. Jak to věděl? (Ó krystaly, i vám už někdy byla *sestra* osou nečekaného útvaru?) Či ji miloval stejně se mnou? Všichni jsme ji milovali, byla jakoby společnou naší památkou na nebožku matku. Ačkoli od svého pátého roku nezhojitelně nemocna, anebo právě proto, nesla svaté tajemství celého našeho rodu. [Můžeme být šťastni jen za cenu revolvy.] Ona jediná nejdokonaleji o svých bolestech mlčela, ba naprosto o nich mlčela, nikterak nechápajíc, že by se o takových věcech smělo někdy mluvit. Jedenkrát, zastihnuv ji v tichém pláči, tážu se jí, poklekaje a bera ji za malé, neobyčejně hubené ruce, jimiž otírala slzy a zakrývala oči, cože se jí stalo. „Bila tě?“ pravím, tule se k ní. Na zemi ležel chumáč plavých vlásků. „No pověz přece, bila?“ — „Nic mně není“, odpovíděla, celou bytostí svou vynucujíc na sobě úsměv spokojenosti, a já poznal, že jsem jí způsobil svou otázkou bolest daleko větší, než byla ta, již jsem se „dohadoval“. Jejím nejskrytějším, a nikterak nechýbím, řekl-li, jediným jejím přáním bylo, aby jí nikdo nevěnoval pozornosti. Zastyděl jsem se před ní nejen za svou otázku, nýbrž i za sebe. Dnes tomu ovšem rozumím, neboť věci záhadnější jsou mně i srozumitelnějšími: blahoslavené ruce, které její vlásky česávaly a bla-

hoslavené chvíle, kdy ronila svoje dětské slzy, Bože můj!

Co to jest, dovede-li dítě potlačiti křik a nedovede-li potlačiti slz? T oť lisování nebeských hroznův, toť utrpení nad utrpení, protože utrpení lásky, neboť slzy jsou posledním svědectvím zla, nepřekonatelným, a běda, i poslední, neodstranitelnou výzvou krutosti.

Znáte píseň šřestí? Ihned obrátíte zraky k nebesům na trilující ptáče, na bílý obláček, v modru trůnící, a nevíte nač. Já sestupuji temnem do sklepa: kdo tam jest? T o není kupec, obsluhující sudy lihu a petroleje, jichž známý pach mne ovanul. Zastavuji se na kameném schodišti. Ach, ta píseň! Jsem já ten vyvolený? Bůh jest dobrota, proto dal této dušičce hlas, aby se dovolávala pomoci. Bůh jest spravedlnost, proto třeba hlásek tento najíti, proto dlužno sestoupiti pod zemí... Na mně a na mnohých z našeho rodu vykonává se spravedlnost. Jsem já ten vyvolený? Kdo to zpívá v našeho domu základech? Nebyla to dušička očistcová, jest to moje nemocná sestra malá: rozřatou svíci majíc postavenu vedle sebe, sedí na bobečku a cosi přebírá. T o by nebylo tak zlé, neboť, konečně, toto dítě od Božího rána do pozdní noci musí ustavičně něco robiti, ba proti všem lékařským a poručenským autoritám dneška odvažují se slavně tvrditi, že právě dítě,

jakkoliv nejvíce potřebuje spánku, přece ze všech ob-
dobí lidského života nejméně spí, takže náhle zasta-
vení vzrůstu u své sestry připisují jedině tomu, že už
kolik roků nespala, a na štěstí, kdo jest malý, také málo
potřebuje. — Ale jak jsem pravil, to vše není pranic po-
divno, za to však dodnes a po tolika letech omračuje
mne pomyslením, že sestra moje zpívala! Nikoli nahoře,
ve světle slunečním, nýbrž hluboko pod zemí, v kle-
nutém sklepě kupeckém, při světle svíce, a jsouc jista,
že jí nikdo neslyší. Ani to by, konečně, nepřekvapo-
valo, zvláště když by si člověk odmyslil, že jest bra-
trem; co však vskutku ohromuje, toť okolnost, že ona,
ač nikdy zpívati se neučila, a ačkoli v tomto domě od
toho a toho dne, kdy byla ještě téměř nemluvnětem,
vůbec se nezpívalo, a nad to ona nikdy z domu ne-
odcházela: jakkoliv pod zemí, jakkoliv beze svědků
a jakkoliv jen jedinkrát za svého života — ona zpívala!
Pravím jen jedinkrát, neb jsem jist, že od chvíle, kdy
byla při tom přistřižena, byt' jen bratrem a byt' jen
mnou, více už nezapívala. Anebo, což jest daleko
hroznější, a u dítěte, byt' tak předčasně a tak hluboce
zkušného: zpívala potom častěji, předstírajíc svoji sa-
motu. Její duše byla dojista schopna, poskytovat nám
této útěchy, v níž sama sotva asi věřila. Láska jest nevy-
čerpateľna ve svých vynálezech.

Ona tedy zpívala... Byl to hlásek kuřátka násilně
osleplého, které však nechali na živě: stojí prostřed
dvora samotno, jen bázní řízeno, a my lidé nemáme
odvahy, života ho zbaviti, takového, ani dosti pokdy,
abychom byli stále při něm, ve dne, v noci... Byl to
hlásek pramínku, vyluzovaný plaše v dutině lesního
dřnu na ulomené větvičce, zatím co nahoře prsa bo-
rovic koupají se v slunci. Hlásek, jedině kvítko, chu-
dobka v prstech sirotkových. Jediné světýlko, jdoucí
a prokmitávající kořáním noci.

Zákon jest tvrdý, vina ještě tvrdší: já tehdy nepo-
vstal, abych tě unesl z brlohu hrůzy, i pro zvíře dosti
strašlivého, do země dobroty a krásy, z níž jsme vy-
hnáni, ó Sestro!

To bylo všechno podobstvím — pro mne. [*Po-
známka vydavatelova*: Nevím, dlužno-li vřaditi sem,
anebo jinam, útržek papíru, na němž jsem nalezl tato
záhadná slova: A zrovna na stránce 33! Jaký to člo-
věk, jsou-li znamení jeho tak jasna! Mně jest 33 let.
V téměř věku zeměla i moje matka! „A opakovala
slova lékařova jako svá vlastní dlouholetá pozorová-
ní...“ Není-li právě *on* tím stromem, do něhož vchází
duše má, jak psáno jest: Ve dne s tebou živa v domě,
v noci duše její v stromě?“ — Jak jsem pravil, věc tato
jest záhadná, a to tím více, že onen citát jest z „Notan-

tur Lumina“, ale poněvadž kniha jest rozebrána a já exempláře po ruce nemám, nelze mi vyšetřiti, co pisatel asi mínil tou „stránkou 33“. A jak to všechno souvisí? A co ta věta z ballady? — *Konec poznámky vydavatelovy.*] Ale krve jsme neprolili. Skoly nás ničemu nenaučily. Byli jsme připravováni na věci docela jiné, na věci, které nám ublížiti nemohly!...

Bratr, jak jsem pravil, prvorozený naší rodiny, stoje se mnou na rozcestí, pravil: „Já ti věřím, jest to těžké“ (a já mu přece ničeho nenamítal! —), ale považ, co bude s Helenkou...“ Tak mi pravil, a já přece ničeho neřekl! Toliko vím, že tu chvíli bylo mi nesmírně smutno; tím smutněji, čím méně já, v těch letech, mohl jsem všemu rozuměti. Později, arci, jsem porozuměl, neboť věci záhadnější staly se mně i srozumitelnějšími.

Ovšem, sestra Helenka, byla-li by *tak* obětí, že já bych byl osamoceným obětníkem — ale bratr měl pravadu, ať si toho nevědě! Jest třeba činiti pokání, Elso, a nekrásnější povolání může jím býti dokonale. Uvíkým byl by všude jinde: sloučím nejvyšší s nejnižším, a vždycky bude moje radost rozdvojena, a obého by nepřijali, leda Bůh a Ty, ale Bůh jest silnější než já — ne — není-li náš poměr k němu jako člověka k tahounu? Není-li kůň silnějším nás?

Znáte tu legendu? Bylo tré bratří: Svetimír, Krunoslav a Živan. Nevědouce, pohostili Anděla Raguila, který si vyprosil od Hospodina, aby je směl po vůli jejich odměniti. Svetimír přál si bohatství, Krunoslav cti a Živan pravil: „Kéž by milý Bůh mi ženu dal, tak v pravdě křesťanskou, že celý život zdokonalovat bych musil se, abych jí zasloužil!“

Víte, čeho bych si žádal já? Na mou duši, ničeho... [*Poznámka vydavatelova.* Písmo posledních dvou vět bylo takové, že vznikla ve mně myšlenka, není-li tu palimpsest; a vskutku podařilo se mé trpělivosti, zvětšovací sklem objeviti několik slov: „Č... ničeho rozsochatých příliš ... proti osudu.“ Mám za to, že jest to náhodný citát z neznámého autora, bez jakékoli souvislosti s textem vlastním. Z téhož důvodu nepojal jsem v kontext Rukopisu dvě stránek, jež tuto uvádím jen pro úplnost:

„vím, že tě dokonale miluji jen tehdy, když utajuji bolest svou, podobaje se zamlženým, teskným obzorům naší vlasti, ale rci, duše má, ty, jež nasloucháš mojí smutné písni, Záhadná, mohu-liž vypověděti svoje žaly tak, aby už nebyly podobnostvím? Je-li bolestí, zjevovati zástupům svého utrpení rány, hle, já nabízím ti radost neporušenou, nemoha nikomu zjeviti svůj bol, nemoha ničeho nabídnouti, kromě

smutku, jež tak miluješ. Jsi, či nejsi? táže se duše má, kolísající sama nad sebou, ale doufajíc ve tvůj příchod, obchází hranice panství svého, vysádná, blížími kameny Smrti. Jsouc z téhož kraje jako já, vrátíš se z Jihu, kam jsi odešla v den mého narození, ó Předurčená, abys mi přinesla věno nevadnouceho úsměvu, jistinu věčných září, až stanu se plnoprávným. Ta chvíle nadešla, a všečen statek můj, po otcích zděděný, jest v moci mé jako věc mrtvá v moci živého. Všichni dělníci moji, všečen můj lid a všechno moje příbuzenstvo pomřelo, a řeč má podobna jest ouvertuře heroické tragédie: *mortuus vivo, vivos plango*. A ustanovil jsem se na tom, že tě oslovím řečí, kterou nikdo nemluvil. Zprvu jsem měl v úmyslu, že ti podám kytici ze svých rodných niv, ale tys vzkázala, abych netrhal, že půjdeme spolu. Jest mi milejší, mohl-li pozorovati, kam slétá tvůj pohled; ty však, vídouc moji myšlenku, odpovídáš úsměvem: Všechno jest nevýslovné! — Tato část rukopisu byla na rubu označena heslem: „Hra- jící browning“, z čehož patrně

a) že jest to fragment,

b) že jsem šetřil pravidel vědecké kritiky, nepojav této části v text „Hradu Smrti“. — *Konec poznámky vydavatelovy.*

Okolnost, že jsem na této cestě a v této trati byl nucen ponejprv a častěji uvažovati o „volbě svého stavu“, velmi sice objasňuje moji strašnou příhodu, avšak sama o sobě není ještě tak silnou, aby ji zapříčinovala. Neboť, a to si pamatujeme jednou pro vždy, jako každý tvůrce, tak i Smrt koná před svým definitivním dílem pokusy a studie. Spatřil jsem ji v těchto průpravách. Ono- mu děvčátku (viz Poznámku doleji), jež dala do města na vychování, bylo jíti pokadě rovněž tímto směrem, když se ubírala občas domů. Asi dvakrát doprovázeli jsme je se slečnou Irenou. [Poznámka vydavatelova. Tě- to episodě, dle mého, netřeba přičítati většího významu, než jaký připsujeme vzpomínkám, anebo „vidě- ním“ umírajících. Podobně na příklad jistý můj známý několik hodin před svou smrtí, ukazuje, arci jen po- hledem, na jisté místo (kde byla zeď) vedle svého lože, pravil mi: „A co tady chce tento malý vojáček?“ O- tázka, a s okolnostmi, které jsem právě uvedl, byla tak neobvyklou, že jsem ji považoval — dnes se z toho vy- znávám — za přetvářku. Po chvíli zase pravil: „Budou tady mrti dnes vojáci odpočinek?“ Přemáhaje se, pra- vím: „Dnes ještě ne, pane...“ — Vzpomínaje na těchto dvě otázky bývalého bojovníka velikou lítostí, varuji každého, aby se neukvapoval v úsudku ohledně umí- rajících. Budiž mi prominuta tato úchylika. *Zde se končí*

poznámka vydavatelova.] Zasl jsem nad tím, ovšem toliko ve svém nitru, jak záhy přivykla městu, ani o tom snad nevědouc. Dítě. Nezdá se mi, že byla ve šťastných rukách. Velmi snadno a mnoho se smávala. Taková dítě a tak se smát! Veliké neřesti volí si malé důvěrníky. [*Poznámka vydavatelova.* Nikomu zajisté ne napadne, vztahovati toto slovo na „slečnu Irenu“, a také zůstane záhadou, zdali a v jaké souvislosti jest onen „Pohřeb“, o němž se mluví dále, s touto osobou. Ale je-li paginace Rukopisu, jak já jsem ji sestavil, správnou (neboť právě zde jest rozhraní dvou separátních listův), nebyl by náš logický předpoklad chybným. Právě u těchto vět našel jsem *in margine*, bohudíků, ještě znatelnou poznámku: „Strygy žíznějí po krvi mláďenců tak jako vydouplalé vrby po dešti májovém. Ó, pekelníku ubohý, těch cizích vnaď pocitíš záhy osten, až pozná se, že oba jste přec jen šerední...“ Přiznávám se, poznámka tato zůstává mi záhadnou, ne tak sama o sobě, jako tím, co následuje: „Tu se básník zahalil do žluté řízy, jež měla barvu svatebního závoje; tuto řízu, barvenou šafranem, zanechala mu mladá, veselá dívka jednoho jitra, kdy uprchla, oděna pláštěm jiného milence. Básník, podoben takto služce...“ Věta nedokoncěna! — *Konec poznámky vydavatelovy.*] Kro-mě mne nikdo jí nepolitoval, neboť žije už jen v mojí

představě, nerozlučně spojena se vzpomínkou na onen strašný pohřeb, jehož jsem byl tehdáž bezděčným téměř svědkem. Jednoho rána totiž, kolem deváté hodiny, zarazilo mne veliké ticho, jemuž nikde nebylo konce. Stál jsem u okna v prvním poschodí, pohlédnu ven a vidím: *země jest mrtva!* Kdybych jenom viděl, mohl bych se konejšiti, že se stávám obětí sebeklamu, ne-li snu: avšak já to rázem všemi ostatními smysly a veškerou bytostí nezvratně poznal! Co to? Měsíc květen, země pravděpodobně od prvního rozpuku svého mrtva, a já nevěděl! Pravím: od prvního rozpuku, neboť v tuto hodinu nalezám ji v pokročilém už rozkladu. Zdá se, že se stromy zelenají a kvetou, zdá se, že poletují ptáci a tu a tam chodí ještě lidé, ale právě že se to jen zdá! Každý útvar a každá podoba dosud trvající jest jen škraboškou života, pouze kostýmem *hmiloby*. Každý pak pohyb jest jen ilusí, anebo lépe: zoufalstvím smyslův, jež nesnesou absolutního klidu. Jaké slovo! Abychom pochopili jeho nepřiměřenost, dlužno říci: každý pohyb tu jest úsilovným *snem* smyslův, aplikovaných na mrtvolu! Snem očí zdravých, vetknutých do vyklovaných důlků lebky, týden na bojšti se povalující; snem očí živých, které by chtěly, aby toto všechno bylo snem! — Běda, mé vidění snem nebylo! Abyste vytušili veškeru hrůzu onoho jara, ve-

škeru přišernost onoho květnového dopoledne, to jest oně strašlivé věčnosti, bylo by vám vyslechnouti sklamaní všech ostatních smyslův, sklamaní naprosté i pokud času se týká, což jest nejhorskší. Oblaka trčí mezi nebem a zemí jako veliké, shnilé ryby, „ovládající“ krajinnu morem. Slunce svítí jen jako se lesknou jisté černé předměty, patříme-li na ně se strany; líce jeho, mdlé a uvadlé, připomíná mi žlutavě hnědou tvář onoho z mých bývalých soudruhů, jenž měl nemoc ušní (běda, já cítím slunce čichem!); mohu však říci, žlutavě hnědou, nebo hnědě žlutavou, poněvadž o barvě a pleťi takového obličjeje rozhoduje vlastně a především mdlobný, nasládlý zápach, vycházející z takové choroby. Ano, takové bylo slunce. Ale i vítr, ač nejsvobodnější a nejrychlejší, neuspěl se zachrániti, zalknuv se puchem, a teď tu leží jak s nervy a svaly popuštěnými, navždy už nepružnými, v řídké, nesoudržné hmotě svého ohromného těla. Voda v řečišti jest v nejvyšším stupni rozkladu, do městské kašny stéká hnis, pronikající všechny budovy, zvláště pak zdivo klášterní. Bylo mi třeba veškerého úsilí ducha i vůle, abych naráz neklesl v nicotu všeobecnou, již jsem byl jako zalit. A jak tu tak stojím, celým již tělem opřen o okno — kolena se mi chvěla, na skráních cítil jsem studeno a pot, který nebyl jako můj vlastní, a pokoušela se o mne

závrat — tyto chorobné příznaky, ano, to lze všechno vysvětliti, chcete-li — nikdy však si nevysvětlím, co následovalo: svýma tělesnýma očima spatřil jsem ohromné máry, naramenou hnusných vln nesené tempem pohřebního ritu z města středem krajiny. Z kruhu mých smyslů vystoupila Chut a obracējíc se ke svým družkám, pravila jako nováček, jemuž se povedlo první dílo jeho povolání: „*Toto tedy jest boržkost?*“ —

Zdál se mi, že umírám. Ostratně, kdož ví, zdali jsem tehdy neumřel, a nevrací-li se jen duše má na ona místa, kde jsem byl trpěl? Tuto naději zcela vyvracejí okolnosti přítomné. — *Město?* [*Poznámka vydavatelova.* Tímto slovem počíná, dle mého dohadu, zcela nová fáse života, viděného — *jak myslím* — nazpět, ve světě druhého žití. Díky svým studím poesie české, odvažuji se tvrditi, že jsem našel dvě analogii k této části „Hradu Smrti“: Karla Hynka Máchy „Sen o Praze“ a Otakara Březiny „Město“. Není tu arci místa, — to učiním jindy a ve zvláštní studii, na kterou se zatím připravuji — abych Město našeho Rukopisu kriticky srovnával s „Městy“ právě uvedených Autorův, i jest mi spokojiti se prozatím s tvrzením, že Město mnou objeveného Rukopisu jest podstatně (*ceteris paribus*) totožno s Městem „Větrů od Pólů“. *Zde končí poznámka vydavatelova.*]

Ó já vím, jest to jediné město světa; jest černé, vyschlé, ponuré, jakoby bylo vykopáno ze sutin biblické potopy, již ve stavu zuhelnatění, stojíc nyní vyjeveně uprostřed nekonečných lesů, v nichž se páli milíře. Kolik věků byl jsem mrtev, že tam ten kraj jest tak zalesněn? A takové dvojsmyslné ticho vtisknuto jest do čistě jeho tváře! Víím to, viděl jsem to: jsou tam Světlové a Zločinci. V kapkách hoří aureoly jak na stěnách, tak nad hlavami klečících před Svatostanem a před obořinami. Jest klidno jako srdce skal, a myslím, že nepálí. Zde se obětují Bohu jenom věci neposkvrněné. Lze vztáhnouti ruku a říci: toto světlo jest světlo světa, a toto jest světlo tmy. První totiž vyzařuje z Boží Spravedlnosti a druhé z Božího Milosrdenství. Ale v tomto chrámě není tmy, ač se tu možno veřejně skrýt; tma vlastní jest tam venku v uličkách a v nekonečném hvozďe. — Kromě světla věci není jiného světla. Mše se neslouží; buďto zde není kněze, anebo je-li zde, jest jako by ho nebylo. [*Poznámka vydavatelova.* Důvodně se domnívám, že za větou „Mše se neslouží“ byla původně tečka, neboť další dvě věty, pokud rukopisu se týče, jeví nápadně charakter tak odlišný, že jsem chtěl původně uzavřít je závorkami. Bůh ví, jaké jest tajemství těchto dvou vět! Rukopis těch míst dělá dojem, aspoň

na mne, jakoby byly vnuceny! Ale v tom případě, jak hrozná věc se tu asi dály! Objašněme si to přirovnáním, na příklad z oboru umění; vezmete-li básníkoví život, jest to tak, jakoby jste zabili matku; ale zkazíte-li básníkoví jeho dílo, jakoby jste vraždili dítě v matce. Proším, připomeňte si toto podobenství, až dále budete čísti o *rafinovanosti* — říci *vraždy*, toť málo! — *Konec poznámky vydavatelovy.*] Ano, zde jest Bůh, a není boha duší tak blízkého, jako Bůh náš. Ticho a klanění. Večeře Páně? **VELKÝ PÁTEK!** Čerň sluneční...

Tento den, ať jest to jakýkoli den, už nezhasne. Promluvím ještě o obyvatelstvu.

Ti, kdo jsou dobří, jsou nezměnitelně dobřími, a ti, kdo jsou zlí, jsou jimi z rozkoše a nenapravitelně. Nikdo jim nebrání. Není třeba něco napravovati. Vše jest dokonalé. Nikdo si nestěžuje na vrahy, neboť se nevráždí z bídy; i hněv boží jest jako z černého, hlazeného ebenu, krásný. Poznalo se, že i počátkem *životu* jest bázeň. Umírá se rádo, neboť hrůza, vyvěrající z oněch bezedných lesův, očištuje duše.

Moje tehdejší vidění bylo tedy správné. Tam, kde obzor stýkal se s oblaky západu, vídával jsem město o tisíci věžích, vytesané čistě jako z nebeských skal, a ozářené mocným, ale tak objemným světlem, že nebylo třeba přivíratí očí. Takové bylo z dále, nevím ko-

líka věkův. Tehdy mi bývalo neobyčejně smutno, ale sotvaže jsem si uvědomil, že jest třeba pouze umřítí, aby se přišlo do tohoto města, kde všechny věci mají jiný smysl, zmocnila se mne veliká radost, jako vždy, kdykoli tělo touží po smrti jako po životě. Bůh jest tak blízko; jest v onom Městě, kde Ho vidí ti, kteří mne tam očekávají a jest neviditelně, nadobrazně mezi mnou a jimi. [*Poznámka vydavatelova.* In margine Rukopisu připsáno: „Můj pohled jest mocný a žhavý, takže všechna jména, jimiž jsem byl trpěl a jež jsem miloval, sílila se v něm jako rudy, odříkající se ve výhni svých tvarů, tak dokonale.“ *Konec poznámky.*] Proč mne nepovolal tehdy, když před zraky mými slunce zapadlo, stydíc se za svou chudobu před velebností Jeho slávy, instalované večerním soumrakem? Proč nepotlačil v duši mé onu touhu, jíti jako prorok světem a hlásati zemi slávu Smrti? On mne vyslyšel, neboť miluje naši svobodu a tolik ohlíží se po naší vůli, že miluje i naše utrpení.

Bratr ovšem neví, proč jsem se přece knězem stal. Z celého našeho rodu jedině u mne byla možnost velkého štěstí. Charpy vedle pěšiny, kudy jsem kráčel zrajícím obilím, zjevily mi své tajemství. I zapsal jsem je vedle jiných mysterií do veliké knihy, jednou pro vždy u sebe ustanoviv, že mne doprovázeti má na všech ce-

stách mých. O běda! právě tato kniha stává se mi osudnou, neb jsem do ní připustil slovo nesvé. Pravda, stalo se tak z přílišné dobroty, k níž potom se přidružila slabost a naposledy hřích. Možná, že to bylo naopak, ale co mi teď prospějí úvahy a lítost, potřebali rukou a nohou? Moje nebláhá kniha! Nemohu jí rádně unést. Nemyslím, že by pro mne byla tak těžká, vždyť jsem ji vyvažoval srdcem svým, avšak onen cizí živel činí mi ji nezručnou. Nesu ji, ale nemohu spěchat, a této chvíli dlužno zachrániti svůj život. Ale zanechám-li zde knihu, jaký smysl bude pak ještě míti život můj? Kdyby aspoň bylo možno někam se skrýti se svým pokladem! Řeka, tekoucí mi po pravici, už svou předstíranou nečiblanivostí budí děs, dna nevidět — a na levo? Ani pomyslení! Nežli bych dospěl jen do prostřed této příkré stráně, která mimo to nemá ani jediného úkrytu (bídou okleštěné, hubené a prořídle borovičky, jen jako podzimní metlice tu živořící, nemohou být asylem!) budu desetkrát dopadnut. A kým? Bože, kdybych mohl na to nemyslet!

Dlužno napnouti poslední síly: bratr, zdá se, už co si tuší; obrátí-li se, jsem ztracen; rovněž tehdy, jestli výkřikem, nebo jakoukoli jinou nápadností vzbudím v něm předtuchu této záhuby, to jest, utvrdím-li ho v předtuše této záhuby, pro *me* bez jeho pomoci ne-

odvratné. V skutku, zde možno se zachránit jedině bra-
trovou nepozorností, ba nedbalostí, kterouž, jakmile
jí bude využito, dlužno okamžitě vystrádati *plným vě-
domím* hrozící zkázy.

Srdce, vydechmi! Štěstí mé jest zrovna tak přesné,
jak onen psychologický zákon, jehož intuitivní aplika-
cí vytrhl jsem se z smrti k životu. Sotvaže jsem od zadu
skočil do korby, hodiv tam napřed svou knihu, bratr
můj práskl do koní, při čemž bylo patrné, že z mého,
nyní však z našeho obapolného neštěstí toliko setinu
zpozoroval, avšak dokonale odhadnul, zcela dle mého
výpočtu. Toto vše stalo a dalo se v takové rychlosti, že
jsme spolu ani slovaně vyměnili, ostatně iz toho podvě-
domého přesvědčení, že *slovo* v podobných případech
stává se současně *tělem*, zkázu dokonávajíc. V takové
chvilí ovládne vás jediná myšlenka: To budu vypravo-
vati, až z toho vyvážnu! A při tom, aniž si toho přízná-
váte, v nejutajenějším záhybu srdce jakýsi hlas vám na-
šeptává: Jestli toto už *není* snem? Jestli to jest už ono
definitivní dílo Smrti a nikoli opět studie a skizza? Při
veškeré Jeho shovívavosti není přec *ani nadpřirozené*
možno, aby mne Bůh *ustavičně* šetřil? Tyto myšlenky
projely mi hlavou jako plaché, vzdálené blesky, neboť
na to právě jsem *nechtěl* mysliti! — O hrůzo! Co jest?
Rozlomil se svět?

Ležím i s knihou opět na tvrdé zemi, vteřinu ještě si
namlouvám, že jest to přeludový výplod mého děsu,
vzniklý jen psychickou reakcí mé zmučené duše, že
tedy dosud se choulím v bezpečí za zády bratra, sedí-
cího na kozlíku. Och, není pochyby, prudkým trhnu-
tím koní korba, jako zatížená tak náhle mojí knihou,
se přetrhla! Jest třeba už všeho oželet! —

Zanechávám dílo celého svého života (kdo pochopí,
co to znamená!) *na pospas nejsurovějšímu barbarství,*
vzchopil jsem se, abych zachránil na chvilí, možno-li,
své tělo a duši. První můj úmysl byl, pustiti se za bra-
trem. Ale on, snad ani si nepovšimnuv, co se přihodilo
(nemohu jej podezřívati), byl již nevím kde. Za mnou,
asi na míli cesty, jest ono tajemné Město. Co pravím!
jaká tajemnost? Vše jest mi tak krutě jasno! —

Jako nikdy před tím, najednou jsem poznal, kterak
hranice zemské úměrny jsou moci vladařské. Domní-
val jsem se posavad, ovšem klamně, že místo i čas a
rozměr jejich vymykají se zákonu, jsouce libovolně
proměnlivými. Otrud pohrdal jsem historií a mapami,
jakoby neodpovídaly mapám a historii bytostí, válčí-
cích mezi nebem a zemí. Nad tento omyl nemůže býti
většího, a jestliže člověk zařídí dle něho své jednání,
může se považovati za zvláště vyvoleného Prozřetel-
ností, neodpyká-li své odvahy smrtí. Kroků jsem sice

počítati nemohl, tak šlehným byl útek můj od toho okamžiku, kdy jsem odhodil svou knihu, avšak s matematickou přesností můj zrak, očistěný a do tajemna sesílený smrtelnou hrůzou, odhadl imaginární pohraniční linii obou Mocí: jakmile ji překročím, budu zachráněn!

Ale ten, jenž mne pronásledoval, a jehož jméno, jakmile bude lidským jazykem vynalezeno, samo o sobě stačí, aby ti, kdož jsou na polích, se nevraceli, a kdo na střechách, nesestupovali — tento, řku, Stihatel můj na počátku svého výpadu postupoval protimně krokem klikatým (ne nepodoben černému, kmitajícímuseblesku, účelně rýsovanému v letu jistých ptačkův a na hřbetě zmi- je), chtěje mne už z dálky fascinovati pohybem, což se mu, ó běda, z části podařilo, neboť inteligence, sama o sobě jsouc dobrem, teprve tehdy vydává užitek stonásobný a tedy poskytuje ochrany, je-li spojena s potovostí smyslův, což předpokládá cvik; ale kdy a kolikrát věnuje člověk člověku a Smrti tolik pozornosti, aby se jeho tělo dostatečně uklidnilo pro onu minutu hrůzy, kdy zhoubu zamíří svým ironickým, soustředěným pohledem na jeho srdce? Kdyby tu běželo o pouhou vraždu, neučiním ani kroku dál, nýbrž ani nehlesnuv, obrátím se, vyčkaje rány. Pocit smrti jest rozhodně strašlivější nežli sama Smrt, ale raději tisíc-

krát se útrěkem strhám, nežli bych měl zakusiti JEHO pohledu, anebo dáti se dotknouti JEHO rukou!... Do té chvíle jsem se domníval, že v oněch lesích kromě uhlířův, medvědův a jiných známých živočichův a dravců žije toliko černá zvěř. Černá zvěř — ale kdo mnetu pochopí? Docela dobře mohu si představitilva, tigra, nosorožce, slona, mastodonta, pterodaktyla a kteréhokoliv jiného živočicha divokého a krutého, aniž by v představě mé nezbylo místa pro pocit nějaké úcty nebo obdivu — kdežto černá zvěř vzbuzuje vemně krovím proč, s nepojmenovatelnou ohavností... Jak teprve: černý — „člověk“!?

Abych se dostal do vesnice, na to už není ani pomýšlení. Nezbyvá, leč vletěti do této forny, buď si to cokoliv, neb není-li už naděje na záchranu, jako žene ní, ať muka mé smrti a rozkoš JEHO zmírněny jsou „přítímím“ jakéhokoliv ústraní, neboť tolik jest jisto, že okamžik jest snahou jak Boha, tak i Dávla, i v tom případě, má-li býti svědkem jenom obloha a pustá země, jak by se stalo zde. (To vše bylo mi najednou zcela jasno.) Sotva že jsem přeskočil práh této nenadálé budovy, jakoby duše má už nebyla vázána tělem (tak vysoké bylo moje duševní napjetí), rázem pochopil jsem nejen architekturu (a tedy i rozměry) této stavby, nýbrž i její

strašné tajemství — tohoto posledního, arci, si nepřiznáváje... Jest to bludiště o mnoha patrech, s nesčíslnými chodbami, vycházejícími vždy z společného, uzlu“ do všech stran. [Poznámka vydavatelova: V rukopisu nalezl jsem, pohřichu, jen z části plán této stavby.] Že-*dna jediná* (tak aspoň mi bylo vnuknuto) ze všech těchto chodeb vede *k záchranné*, všechny ostatní *k jisté smrti*. Není nijakého času na rozmyšlenou, ba právě rozvaha ještě více by zde mála. Každou vteřinou vrah mne nezbytně dohoní, slyším jeho děsné skoky za sebou, už na tom nezáleží, kam vrazím. Do šestibokého prostranství, v němž jsem se najednou octl a jež, majíc citelně nízký strop, činilo dojem podzemní jeskyně, uměle vytvořené a osvětlené, zelo nevím kolik černých jíců, ne nepodobných otvorům někdejších železničních tunelův. Intuitivně jsem pochopil, že tento palác slouží nejvyšším, chci říci nejposlednějším účelům (— koho? to jsem se měl teprve dovědět): do té míry bylo v něm vše dokonale provedeno a uhlazeno. A však z této dokonalosti číselá hrůza, a ona uhlazenost dýchala mrazem. Vlastně pranic nemohlo tu dýchat, to vše bylo patrně výtvořem a residencí bytosti nadlidsky inteligentní, avšak zatracené, odsouzené k naplnění ještě některých plánů Božích, ač nejsou-li už konečně *naplněny* zde na zemi, jak ze všeho znát, a nejsou-li touto stav-

bou i tato moje muka posledním výrazem Věčného Dobra vůči Bytosti, k níž už nelze býti shovívavým... Kterak tato místa střežají život! Ach toť prašpatné slovo, neboť nicota zabíjí a prázdnota pohlcuje.

Vrhl jsem se do jedné z chodeb, a to do té *nejbližší*, po pravici, nejen proto, že idea „pravice“ tkvěla v mém vědomí, kryjíc se v mých smyslech spocitem spásy, nýbrž a bezpochyby už jen proto, aby mezi mnou a JIM nebylo *volné* distance. Uběhnuv asi dvacet metrů tímto šerým podzemím, najednou, téměř v téže vzdálenosti, uzřel jsem odlesk *demího světa*, zcela odlišného od onoho, jaké panovalo za mého případu s bratrem a knihou. Pravím *odlesk*, neboť jak jsem poznal, tato budova byla stavěna na způsob hlemýždí ulity. Ale sotvaže jsem počal úmysl, pustiti se k tomuto světu, — nikdy bych byl nevěřil, co vše může nám říci *světlo*, světlo sluneční, odraz světla slunečního v podzemní chodbě! Uvědomil jsem si náhle jednu věc: že toto světlo jest totožno — jak to říci? Před mým duševním zrakem ve-lice určitě vyvstala jistá scéna z mého *dětství*: Probudiv se časně ráno na posteli, vidím okno a svou matku. Níkoliv okno celé, nýbrž jen protilehlou mezistěnu, na které byly nalepeny barevné, vánoční obrázky, neboť v okně byl „Betlém“. Pruh slunečních paprsků vnikal do světnice, opíraje se o mezistěnu okenní a vykouz-

luje z barevných obrázkův a z celého přibytku živou krásu, která jest tak blízka, jsouc dalekou. Čítíl jsem se nejen v Betlémě, nýbrž spíše v Ráji, poněvadž otec byl v dalekém městě a já tu byl s matkou sám, a její úsměv, kterým na mne tehdy hleděla, úplně se stotožnil s úsměvem onoho jitrního slunka na obrázcích betlémských, a tehdy jsem věděl, že svět nemůže býti lepším a země krásnější a mlčení a veliké ticho, že jest největší dar, a nejvyšším, nejlubším, nejmoudřejším a nejlaskavějším slovem že jest sluneční paprsek jitrní, tvůrce a připomínatel věčného dobra. — Bože, Bože, odlesk denního světla v této podzemní chodbě zpřítomnil mi na dvě vteřiny onu sladkou chvíli z mého dětství, ale sotvaže jsem pojal úmysl, pustiti se k tomuto světlu, ozvalo se jakoby nedaleko nade mnou hlasitý a jak mi připadlo veselý rozhovor, což mne rázem zviklalo v mém předsevzetí, neb mi hlavou kmitla tato myšlenka (a sotvaže něco myslím, ihned to vidím): Je-li obě klamem, i světlo, i tyto hlasy, klam poslední zdá se mi býti méně klamem, protože *světlo* mohlo mne sledovati, stajeno jsouc v šeru, [bylo mi prchati *šerou* chodbou, jak si pamatujete, a *právě tato* okolnost zvrátila mne v úmyslu, abych prchal k světlu, to jest k onomu reflexu světla, neboť — a to jsem pochopil takřka v tisícině vteřiny: intuici — *přejde-li zrak ze světla náhle v čirou tmu*, jest

na chvíli oslepen, a nevidíme ničeho, jakoby oči byly potaženy mázdrou: když tedy já, vletév ze světla (jaké panovalo v onom šestibokém „uzlu“) do chodby, ještě jsem *viděl*, z toho patrně, že v temnotě řečené chodby bylo světlo *na číbamé* — ostatně už jsem se s ním, t. j. se světlem (v tomto bludišti) *viděl*, a budu-li, hledati „jeho zdroj, t. j. budu-li páditi k světlu, co uvidím? Nějakou žárovku, anebo, což by bylo tragičtější: nebe, nad ambientem děsného, protože zrádného asylu. Kdežto hlasy neexistují samy o sobě, aspoň ne lidské hlasy, a já vnímám toliko hlasy, jsou tedy méně podezřelými a na každý způsob bezpečnějšími, jako vůbec vše, co jest hmotnější (Bože, jak jsem se dal oklamat!), takže, budu-li prchati ke zdrojům *hlasův* a to hlasů lidských a, jak se mi zdálo, veselých, octrnu se ve společnosti lidí, a kdyby byli nevím jak rafinovanými (poznal jsem, že jsou to hlasy lidí kulturních), vládne *duševně* jistými silami, kterých nemůže nedbati kultura žádná — tak jsem si myslil. Napadlo mi, arciť, že i tyto hlasy mohou býti stajenou nebo nastraženou ironií nadlidsky inteligentního Netvora (jenž se v tomto labyrintu skrývá, démonický pavouk, nehybně — protože neomylně — vyčkávající své oběti), vycházejíce z ukrytých gramofonů, přece však — och, člověče, ty, jemuž obnažené a krvácející srdce jest dostatečným svědectvím a posledním

statkem: uvažuj v takové chvíli, můžeš-li! Pud sebe-zachování a láska k životu jsou nám tak vrozeny, že i guillotina svištěcí již nad hrdlem, do poslední vteřiny nepřetíná růžové nitky naší naděje.

Mimoděk ohlédl jsem se vtu stranu, odkud hlasy zazněly, a spatřiv schodiště, kamenné schodiště (jak jsem ho mohl nevidět?) rozběhl, ba rozletěl jsem se po něm vzhůru. Jakmile jsem to učinil, *jakoby ch už nebyl obrožen.*

Vysoká síň, připomínající konklave, toliko se strany *severní* okny opatřená. [Tajemství Severu bylo mi odhaleno už za mého dětství. — *Glossa v Rukopisu.*] Zsinalé světlo. *Totéž* světlo, z něhož jsem byl unikl a jenž jsem doufal uniknout, jenže stlumenější, ironičtější, rtuťovitější, a pocítoval jsem je na své pleťi a ve svém srdci jako leprání jedovatinou. Překvapilo mne, že všechno utichlo, jakmile jsem otevřel dveře, ale vlastním překvapením mým, podstatou překvapení mého, hrůzou mého překvapení bylo, že ty hlasy, přece tak hluché, umlkly mým vstoupením, *nezamechávajíce nejnepatrnější ozvěny!* A také na přítomných —, osobách “nebylo, nepostřehl jsem nejslabší stopy po nějakém smíchu, veselí, hluchosti: *ač toto vše přece bylo v oněch hlasech!*

U stěny naproti oknům stálo v oblouku mužstvo v uniformách a výzbroji, jejíž jedovatý lesk zaryl se mi do všech nervů. Opanovav na tolik svůj děs, vyvolaný

tímto tichem a stupňovaný tímto sálem, vykročil jsem do předu. Mužstvo, jež mi zůstalo po pravici, ani se nepohnulo. Jdu přímo k vysokému trůnu, pochopiv, že jedině ONA zde rozhoduje, a dokud se tak nestalo... Nelze ničeho domyslet, dokud se tak nestane — zde vůbec nemožno uvažovat, zde dlužno *jednat*. Přistupuji s očima vědomě otevřenýma, ja jist spravedlností věci své, což jest potřeba a dobro života, a ja již na všechno odhodlán. Ale z posunu těla, v němž, nevím kdy, *así* *ák* *k vůli mně* utkvěla, jsem srozuměl (neb jsem též býval ve vyšší společnosti), že nemožu předstoupiti tváři v tvář; i zaujal jsem místo, které jsem instinktivně vytkl sobě a svým důvodům: vystoupil a přistoupil jsem těsně k NÍ, po levici.

[*Glossa.* Roucho její, černé jak její vlasy a brvy, splyvajíc těžce po stupních trůnu, a jsouc posázeno černými diamanty, zvyšovalo, možno-li, její majestát a slícnost hlavy její, ozdobené zlatým kruhem. Čelo, tvář i ruce její, podobny řezbě ze slonoviny, příkře kontrastovaly s jejím oděvem a vlasy, s celou komnatou, ba i se světlem, které je činilo ještě bledšími, bělejšími. —] Nepromluvíví a nepohlédnuví na mne, zůstavila mi svobodu, abych vyplnil svůj *úkol*: **VZBUDITI V NÍ RADOST, ANEBO** — (Mužstvo u zdív oblouku stojící se dosud nepohnulo.)

Jak asi jest sladko, umřiti pro bytost, kterou možno milovati! - Vydechljsem v onom tichu všechnu vroucnost své duše a, náhle zmlknuv, naslouchám, jak se mi srdce třepotá... Tu ONA teprve semiprojevila: *Kosmo se usmála.*

[*Poznámka vydavatelova. Za poslední větou, ale asi na tři prsty doleji, bylo připsáno: „Týden Pašijový...“*]